

Idéblad

Tryggare och Mänskligare Göteborg vill lyfta fram olika exempel på trygghetsarbete som pågår i staden genom offentliga och privata aktörer, föreningar, eldsjälar och många andra. Tanken är att inspirera till nya trygghetsskapande processer.

SAMVERKAN MOT KLOTTER VID
SLOTTSSKOGSOBSERVATORIET

Observatoriet i norra Slottsskogen byggdes 1985 och sedan 1993 sköts visningarna av stjärnhimlen för skolklasser och allmänhet av den ideella föreningen Slottsskogsobservatoriets vänner. I samband med förändringen av miljön kring byggnaden röjdes även en hel del skog för att öka insynen.

OBSERVATORIETS MILJÖ BLEV LJUSÅR BÄTTRE

Ritva Mustanoja är projektledare på Ung Kultur 116, som arbetar med klotter- och graffitiifrågan i dialogform. I verksamheten ingår bland annat samverkan med konstföreningen Röda Sten under rubriken "Ung & Skapande". Dessutom arbetar man med samtal och stöd till föräldrar och med att ta fram hållbara rutiner för olika aktörer som kommer i kontakt med problemet.

**Observatoriet i Slottsskogen
var fullständigt nerklottrat.
Nu är platsen ren, snygg
och ljus. Tack vare ett stålnät
och ett nätverk.
Men ett långsiktigt förebyggande
arbete mot klotter kräver
också kunskap, konsekventa
rutiner – och dialog.**

– Man blev alldeles förtvivlad när man såg det!
Så beskriver Dan Lundström, projektledare på Göteborgs park- och naturförvaltning, det gradvisa förfall som hade drabbat Slottsskogsobservatoriet.

Astronomibyggnaden med det skjutbara taket uppfördes 1985 och är högt belägen i den göteborgska parkens norra del. Sedan 1993 har verksamheten skötts av den ideella föreningen Slottsskogsobservatoriets vänner, som arrangerar visningar av stjärnhimlen för skolklasser och allmänhet. Under flera år tvingades dock medlemmar och besökare även bevittna något mindre himmelskt:

Observatoriets avskilda läge och begränsade insyn gjorde att platsen blev ett "tillhåll" för ungdomar, med klotter, skadegörelse och en otrugg miljö till följd.

– Hela byggnaden var täckt av klotter, rutorna var krossade och utifrån såg det nästan ut som en rivningskåk. Det var väldigt jobbigt för dem i föreningen, och miljön fungerade som en inkörsport till annan ungdomskriminalitet, säger Dan Lundström, som själv uppmärksammades på förödel-

sen genom samverkansnätverket Trygg, vacker stad, där Park- och naturförvaltningen ingår.

2007 bildades en grupp för att komma tillrätta med problemet. Den bestod förutom Dan Lundström av Martin Hellström, spaningsbefäl på samordningspolisen som bland annat arbetar med klotterproblematik, Ritva Mustanoja, projektledare på Ung Kultur 116 som arbetar med klotter- och graffitiifrågan i dialogform, samt Slottsskogens dåvarande chef Reinhardt Ziegler.

– En bra grupp med god kommunikation, handlingskraftiga personer och högt i tak, berömmar Dan Lundström.

Efter intensivt gemensamt spånande kläckte Martin Hellström idén att försvåra klottrandet genom att sätta upp ett stålnät på huset. Nätet, som monteras 15-20 centimeter från väggen, syns knappt när man står en bit ifrån, men gör att det inte går att komma åt att måla på fasaden.

Kommunala fastighetsbolaget Higab, som äger Observatoriet, gillade förslaget och bekostade både en ommålning av huset och själva gallret. Samtidigt stod Park- och naturförvaltningen för en rejäl uppröjning av vegetationen för att förbättra insynen och göra platsen ljusare och öppnare.

– Förutom att kartlägga, spana och utreda måste polisen även arbeta brottsförebyggande mot klotter, och det är detta ett bra exempel på. Dessutom är det viktigt att gå samman på det här sättet – ingen kan göra allt själv, säger Martin Hellström. Även inom dialogprojektet Ung Kultur 116 (namnet kommer av verksamhetens tidigare adress, Karl Johansgatan 116 i Majorna) tror man på samverkan och samtal.

– Under projektets första år samlade vi in mängder av kunskap genom dialog med ungdomar, föräldrar, förvaltningar och andra. Vi har bland annat lärt oss att graffiti-kulturen i princip är hundra procentigt manlig, men att den i övrigt är väldigt komplex. Det kan vara stor skillnad mellan graffiti-målarna beroende på var de bor och hur gamla de är, och det finns väldigt olika anledningar till varför man håller på, om man är intresserad av den kreativa biten eller bara ser det som skadegörelse, säger projektledaren och socionomen Ritva Mustanoja.

Hon berättar också att man insett att det i flera stadsdelar finns en stor okunskap om klotter och

graffiti och att det ofta saknas hållbara gemensamma rutiner.

– Därför håller vi nu på att ta fram handlingsplaner, strategier och modeller som ska kunna användas i hela Göteborg. Framför allt är det viktigt att socialtjänst, polis och rättsväsende kan vidta åtgärder på ett tidigt stadium och att alla aktörer ger samma signaler och har ett konsekvent förhållningssätt.

Ung Kultur 116 arbetar också med information, samtal med ungdomar och stöd till föräldrar. Dessutom samverkar man med konstföreningen Röda Sten under rubriken "Ung & Skapande", och erbjuder de ungdomar som har ett kreativt intresse att gå kurser som leds av etablerade konstnärer och resulterar i egna utställningar.

En annan viktig lärdom man dragit inom projektet är att en alltför repressiv attityd kan få direkt motsatt effekt:

– Det handlar ju om en subkultur, och då ligger det i sakens natur att man vill stå utanför samhället – det finns till exempel inga klottrande ungdomar eller graffiti-målare som är intresserade av att måla på lagliga väggar. Forskning visar att kampanjer och utspel i media ofta uppfattas som provokationer riktade mot klottrarna och därmed snarare ökar problemet, säger Ritva Mustanoja.

Av den anledningen var det viktigt att förändringen av miljön kring Observatoriet inte blev omskriven som ett "anti-klotterprogram" och att den skedde smidigt, diskret och utan mediebevaktning.

– Det skulle handla mindre om en insats mot klottrarna och mer om att skapa en fin och trevlig närmiljö i allmänhet och locka göteborgare och andra besökare till platsen.

Jan Persson, kassör i föreningen Slottsskogsobservatoriets vänner, är nöjd med förändringen av miljön kring Observatoriet:

– Innan såg det helt enkelt för jävligt ut. Nu är det rent och helt och mycket mycket bättre. Att man har röjt skog för att öka insynen har en avskräckande effekt när det gäller skadegörelse – men dessutom skymde faktiskt några av trädens sikten lite när man tittade mot stjärnhimlen, så det är en förbättring även i det avseendet.

Fotnot: Slottsskogsobservatoriets vännerns hemsida har adressen: <http://hem.passagen.se/slottsskogsobservatoriet/>

SÅ GJORDE VI

- ▶ Slottsskogsobservatoriet i Göteborg var hårt drabbat av klotter och skadegörelse, bland annat på grund av det avskilda läget och den begränsade insynen. Platsen blev ett "tillhåll" som fungerade som en inkörsport till annan ungdomskriminalitet.
- ▶ Platsen upplevdes också som olustig och otrygg av medlemmarna i den ideella föreningen Slottsskogsobservatoriets vänner, som sedan 1993 arrangerar visningar av stjärnhimlen för skolklasser och allmänhet.
- ▶ Problemet uppmärksammades genom samverkansnätverket Trygg, vacker stad, och en grupp bildades med representanter från Göteborgs park- och naturförvaltning, Slottsskogen, samordningspolisen och projektet Ung Kultur 116.
- ▶ För att försvåra klottrandet monterades ett stål nät 15-20 centimeter från Observatoriets vägg. Gallret syns nästan inte på lite avstånd, men gör att man inte kommer åt att måla på fasaden. Det kommunala fastighetsbolaget Higab, som äger den år 1985 uppförda byggnaden, finansierade nätet samt en utvändig ommålning.
- ▶ Park- och naturförvaltningen genomförde samtidigt en uppröjning av vegetationen för att förbättra insynen och göra platsen ljusare och öppnare.
- ▶ Forskning visar att kampanjer och utspel mot klottrare och graffitimålare ofta uppfattas som provokationer och därmed kan bli direkt kontraproduktiva. Därför genomfördes förändringsarbetet smidigt och diskret och utan mediebevakning. I stället för att framställa det som en "anti-klottersatsning" betonades att man skapade en attraktiv närmiljö för göteborgare och andra Slottsskogsbesökare.
- ▶ Ung Kultur 116 (efter den tidigare adressen Karl Johansgatan 116) är ett samverkansprojekt som arbetar med klotter- och graffitiifrågan i dialogform. Huvudman är Sociala resursförvaltningen och övriga aktörer som ingår är Trygg, vacker stad, Park- och naturförvaltningen, Trafikkontoret, Fastighetskontoret, Göteborgs Stads

KONTAKT

- ▶ Dan Lundström, projektledare på Göteborgs park- och naturförvaltning: 0705-62 89 31, dan.lundstrom@ponf.goteborg.se
- ▶ Ritva Mustanoja, projektledare på Ung Kultur 116: 031-367 94 65; 0702-60 60 30, ritva.mustanoja@socialresurs.goteborg.se
- ▶ Martin Hellström, spaningsbefäl på samordningspolisen i Göteborg: 031-739 20 00 (växel), klotter-goteborg.vastragotaland@polisen.se
- ▶ Borghild Håkansson, projektledare på Tryggare och Mänskligare Göteborg: 031-368 05 28, borghild.hakansson@stadshuset.goteborg.se

försäkringsbolag Göta Lejon, kommunala bostadskoncernen Förvaltnings AB Framtiden, Västtrafik, Idrotts- och föreningsförvaltningen, Miljöförvaltningen, Lokalförsörjningsförvaltningen, fastighetsförvaltarna MedicHus samt Göteborgs 21 stadsdelsförvaltningar.

- ▶ Ung Kultur 116 samlar bland annat in kunskap om graffitikulturen och tar fram hållbara handlingsplaner, strategier och modeller för de aktörer i Göteborg som kommer i kontakt med problemet. Man arbetar också med information, samtal med ungdomar och stöd till föräldrar och samverkar med konstföreningen Röda Sten under rubriken "Ung & Skapande".
- ▶ Samordningspolisen i Göteborg arbetar förutom med att kartlägga, spana och utreda även mot klotter genom brottsförebyggande och samverkan.

SVÅRIGHETER

- ▶ "Anti-klottersatsningar" kan uppfattas som provokationer och då bli kontraproduktiva. Ett sätt att lösa det är att betona att förändringar inte är riktade mot en viss grupp, utan innebär förbättringar för alla - att de är för någonting, inte bara mot.
- ▶ Klotter och graffiti är komplexa problem och det finns olika faktorer - både kreativa och destruktiva - som styr beteendet. Eftersom det rör sig om en subkultur ligger det dessutom i sakens natur att man inte vill tillhöra samhället och till exempel inte är intresserad av att måla på lagliga väggar.

LÄRDOMAR

- ▶ Om man ska kunna ingripa tidigt mot klotter är det viktigt med hållbara gemensamma rutiner, handlingsplaner och strategier och ett konsekvent förhållningssätt.
- ▶ När man ska spåna lösningar på ett problem tillsammans måste det finnas utrymme även för de vansinniga idéerna - det är då man så småningom kan komma fram till de bra.
- ▶ Om man samlas kring en gemensam fråga går det att samarbeta över gränserna.

TIPS

- ▶ Samla ihop en bra sammansatt arbetsgrupp och sätt er ner och resonera!
- ▶ Lyssna! På alla.
- ▶ Jobba med, inte mot, ungdomarna.